

батьківського піклування. Розглядаються певні аспекти надання допомоги суспільством цій категорії населення.

Автор статьи рассматривает проблемы духовного здоровья общества через призму проявления милосердия к социально незащищенной категории населения детей-сирот и лишенных родительской заботы. Рассматриваются определенные аспекты предоставления помощи обществом этой категории населения.

Дубіч К.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

ПЛАНЕТАРНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Є.А. Зеленов

В статті аналізуються можливості синергетичного підходу до планетарного виховання студентської молоді. Наголошується на необхідності формування нелінійного мислення як альтернативи технократичному світогляду.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями

Постнекласичний етап розвитку науки показує, що жорсткий детермінізм та редукціонізм, будучи основою механістичного, технократичного погляду на світ, не можуть розглядатися як універсальні принципи наукового пізнання, оскільки великий клас явищ і процесів не укладається в рамки лінійних, рівноважних і оборотних схем. В оточуючому нас світі суттєву роль відіграє цілком реальна безповоротність, що лежить в основі більшості

процесів самоорганізації. Оборотно́сть та жорсткий детермінізм в світі застосовні тільки в простих граничних випадках, а безповоротність і випадковість мають розглядатися не як виключення, а як загальне правило. Вивчення тільки елементарного складу не дозволяє передбачити поведінку всієї системи. Принцип редукціонізму, який передбачає зведення складного до простого, ігнорує той факт, що кожний новий ступінь складності має свої якісні особливості, що виражаються новими системними властивостями.

Це стосується і системи освіти тобто процесів навчання та виховання (як у середній ланці, так і у вищій школі). Все більше науковців вважають, що традиційна система освіти, що спирається на принципи класичної науки, вже не здатна ефективно виконувати роль засобу освоєння людиною світу і тому виникла необхідність розробки нової парадигми освіти, що відповідала б новому світобаченню ХХІ століття.

Звернення до синергетичного підходу у розробці методології планетарного виховання студентів обумовлено декількома чинниками:

– переходом до нової освітньої парадигми, орієнтованої на ненасильницький, гуманістичний, особистісно-орієнтований розвиток студентів;

– потребою в нових науково-обґрунтованих освітніх технологіях, пов'язаних з полікультурною освітою, що посилюють роль самоактуалізації, самоорганізації й самореалізації особистості в мультикультурному освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Застосуванням синергетичного підходу до аналізу педагогічних проблем займається вже досить багато науковців (М. Алексєєв, В. Аршинов, О. Бочкарьов, В. Виненко, А. Ворожбитова, І. Добронравова, В. Ігнатова, О. Козлова, С. Кривих, Н. Лежнева, Л. Лобова, Т. Назаренко, В. Шаповаленко, О. Пугачева, В. Розин, М. Таланчук, В. Цикин, С. Шевелєва, Ю. Шемакін та інші). При всіх розбіжностях їхніх позицій щодо можливостей застосування синергетичного підходу у педагогіці

загальною є думка, що ми маємо справу зі становленням нової методології, яка відповідає сучасному стану розвитку науки взагалі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття

Аналіз з позицій синергетики розвитку сучасної цивілізації показує тенденцію до поступової неухильної гуманізації суспільства, суспільних відносин, а отже, через їхній вплив і самої людини. Адже, з точки зору синергетики, досягши максимальної нестабільності система (тобто цивілізація) переходить в нову якість (досягає точки біфуркації – точки розвитку вірогідності наступних подій) і виникає можливість подальшого розвитку цивілізації у різних напрямках. При цьому певна окрема мікрофлуктуація може зіграти роль „останньої краплі”, яка спрямує цей розвиток по одному з можливих напрямів. Проте кількість варіантів системи обмежена. Той напрям еволюції цивілізації, який реально здійсниться, мовою синергетики називається аттрактором – найстійкішим станом оновленої системи. В природних системах пошук аттракторів здійснюється завдяки взаємодії внутрішніх елементів системи. Це ж відбувається і в соціальних системах (цивілізаціях) з тією відмінністю, що люди шукають аттрактори – можливий оптимальний стан системи усвідомлено, цілеспрямовано.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою наукової розвідки є аналіз можливостей синергетичного підходу у вихованні для подолання загрози формування технократичного мислення, технократичного світогляду.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Синергетика дозволяє перейти від „лінійного” мислення, що склалося в рамках механічної картини світу, до нелінійного, що відповідає новому етапу функціонування науки. Більшість об'єктів (природні, екологічні, соціально-природні комплекси, економічні структури), що вивчаються нею, є відкритими, нерівноважними системами, керованими нелінійними законами. Всі вони

виявляють здатність до самоорганізації, а їхня поведінка визначається попередньою історією їхньої еволюції [1, с. 7.].

Актуальність формування саме нелінійного синергетичного мислення у майбутньої інтелектуальної, політичної, економічної, культурної еліти суспільства диктується декількома чинниками:

- *загрозою глобальної екологічної кризи*, викликаній техногенною діяльністю людства, що потребує здатності до вибору оптимальних шляхів подальшого розвитку;
- *пришвидшенням темпу* сучасного життя;
- *процесом зміни загальної педагогічної парадигми*;
- *необхідністю формування планетарної свідомості людства* для розв'язання нагальних планетарних проблем;
- *постійним зростанням обсягу інформаційних потоків*, що визначають прийняття рішень у всіх сферах життєдіяльності людини.

Як показують численні дослідження філософського, культурологічного, соціологічного, психологічного плану, технократичне мислення, що притаманне більшості правлячої еліти, вже не відповідає тим завданням, поставили перед людством і навіть несе в собі безпосередню загрозу його існуванню.

Технократичне сприйняття світу і розуміння місця людини в цьому світі базується на вихідному положенні про те, що заради впливовості й ефективності все має бути організоване подібно до машин, тобто мусить набувати точного, обов'язкового, пов'язаного із зовнішніми правилами характеру. Результатом стало формування стійкого набору масових ціннісних орієнтацій. **По-перше**, це розуміння природи як впорядкованої, закономірно влаштованої системи, в якій людина розумна, пізнавши її закони, здатна поставити зовнішній світ під свій контроль. Наукова раціональність виступає як найважливіша складова в комплексі цінностей технокультури й задає парадигму діяльності в будь-якій сфері. **По-друге**, ідея перетворення світу й підкорення людиною природи, що стала домінантою технокультури: перетворююча діяльність розглядається як головне призначення людини. **По-третє**, постійна та всезростаюча націленість на зміни, в основі яких лежить науково-технічний прогрес. **По-четверте**, відтворення всіх відносин в суспільстві за аналогією з

машинними технологіями, розповсюдження технічного мислення на всі види діяльності.

Особливу тривогу викликає той факт, що замість чисто людських цілей людська спільнота прагне досягнення здебільшого технічних цілей. Тому критерії ефективного розвитку цивілізації мають технократичне забарвлення: швидше, більше, дешевше, прибутковіше. Але ці критерії й цілі мають бути лише способами в досягненні гуманістичних, істинних цілей: любові, гармонії, співпраці, творчого та культурного розвитку. „Технократ – це педагог, що придушує будь-яку ініціативу; політик, що створює рецепти для всіх часів і народів; це віра в передбачуваність; нездатність співвіднести отриману користь й заплачену ціну; це – як інтегральна характеристика – антигуманне ставлення до людини та результату її діяльності” [2, с. 20].

Альтернативою технократичному мисленню, технократичному світогляду, технократичному світовідчуттю, як вважають багато філософів, психологів, педагогів, може стати синергетичне мислення, що відображає нелінійний, вірогідний, світ що самоорганізовується. Ця проблема активно досліджується В. Аршиновим, О. Бочкарьовим, Т. Назаровою і В. Шаповаленко, М. Каганом, О. Князевою, В. Штейнбергом.

О. Бочкарьов [3] підкреслює, що однією з умов реалізації синергетичного підходу є створення відповідного середовища, що сприяє становленню творчої особистості. Синергетичне середовище автор визначає як „сукупність матеріальних, духовних чинників і засобів у відкритій педагогічній системі, в якій при взаємодії повчаючих і повчаємих на основі динамічної ієрархічності й спостережуваності виникає посилення пізнавальних дій, узгодження темпів і рівнів розвитку тих, кого навчають, становлення творчої особистості, що поєднує раціональні та ірраціональні компоненти мислення, має цілісний світогляд і пізнає природу без відторгнення на фундаментальному рівні”.

Під синергетичним стилем мислення він пропонує розуміти „багатобічне, нелінійне, відкрите мислення, сукупність й гармонійне поєднання понятійного та образного мислення, пов'язаним, (синхронізуючим) чинником якого є алгоритм

реальності”». До основних педагогічних, дидактичних і психологічних умов, що сприяють формуванню синергетичного стилю мислення автор [3, с.21] відносить:

- погоджене в часі вивчення окремих дисциплін навчального плану;
- забезпечення спадкоємності у розвитку понять;
- єдність інтеріоризації загальнонаукових понять, наповнення їх розумним змістом з використанням герменевтики;
- здійснення єдиного підходу до розкриття однакових класів понять.

Аналогічної точки зору дотримуються Т. Назарова та В. Шаповаленко [4, с. 4], які вважають, що однією з головних умов залучення до ідей синергетики й можливості використання синергетичних принципів у педагогічній практиці є „подолання лінійного мислення”. Володіння мисленням вірогідності, на їхню думку, є великою перевагою. Автори вважають, що підхід вірогідності – єдино можливий спосіб осмислення хаотичних систем, коли закони природи необхідно формулювати в термінах еволюції розподілів вірогідності, а не в термінах індивідуальних траєкторій. У цьому контексті вірогідність мислиться не як породження нашого незнання, а як **неминучий вираз хаосу**. Всі системи, що допускають опис вірогідності, вважаються хаотичними. Освітні системи, пов'язані з передачею інформації, засвоєнням нового, творчістю, відносяться до нелінійних. Однією з ознак нелінійного мислення дослідники вважають усвідомлення значення вибору в динаміці розвитку систем і дії, скеровані на створення умов свободи його здійснення на всіх рівнях освіти, особливо на рівні того, хто навчається.

Багато авторів відзначають, що „синергетично” мислячі історик, політолог, економіст вже не можуть оцінювати те чи інше рішення за допомогою прямолінійного порівняння попереднього й подальшого станів: вони зобов'язані порівнювати реальний хід наступних подій з вірогідним ходом подій при альтернативному ключовому рішенні.

Зрозуміло, таке мислення вимагає незрівнянно більшої кількості інформації та великих інтелектуальних зусиль, що взагалі відрізняє наукове міркування від буденного, що більш

залежить від впливу одномоментних настроїв, політичних симпатій і антипатій.

Роль синергетичного мислення, підкреслював і М. Каган: „Синергетичне мислення, що розвиває і конкретизує методологію системних досліджень, відкриває нові можливості пізнання закономірностей історичного процесу й передбачення перспектив його подальшого розвитку як суттєвої альтернативи повної дезорганізації суспільства, розпаду моральних зв'язків і паралічу культури” [5, с. 219].

На думку дослідників, синергетичному мисленню, крім перелічених, мають бути властиві ще комплекс інших особистісних структур:

- **критичність**, що дозволяє давати особистісну (власну, суб'єктну) оцінку як зовнішнім впливам (наприклад, пропонованим ззовні цінностям, нормам, порядкам), так і внутрішнім процесам (власного ставлення до цінностей, емоційного стану, вчинків тощо) з позицій власної системи цінностей, власних переконань та установок; передбачає постійний стан сумніву у доцільності існуючого порядку, перманентне переосмислення власного й чужого досвіду, що є передумовою виникнення нового, творчого ставлення до себе й дійсності; відрізняється від критиканства переважними орієнтаціями на смислову, а не тільки на емоційну сторону оцінки. Сильна позиція критичності - 1) уміння вважати свою думку й ціннісні орієнтації не як єдино значущі та справедливі, а як опосередковані іншими думками й орієнтаціями; 2) уміння за власною ініціативою випробовувати свої ідеї та уявлення найсильнішими з можливих заперечень, які тільки можуть бути висунуті проти них; 3) уміння знаходити в явно негативному явищі позитивні аспекти; 4) уміння уникати огульного та дріб'язкового критиканства; 5) уміння уникати установок „у нас (у них) все одно краще (гірше)”; 6) уміння об'єктивно оцінювати себе в можливій (передбачуваній) ситуації дії негативних чинників, що проявляються тим чи іншим педагогічним феноменом.

- **рефлексія**, здатність осмислювати, вивчати, аналізувати власне „Я”, виходячи за його межі шляхом порівняння образу свого „Я” з певними подіями, особами; розглядається й як уміння

конструювати та утримувати образ свого „Я” в контексті події, що переживається, як установку стосовно самого себе в плані своїх можливостей, здібностей, соціальної значущості, самоповаги, самоутвердження, прагнення підвищити самооцінку й суспільний статус;

- **колізійність**, здатність знаходити, ідентифікувати й аналізувати приховані (неявні, імпліцитні) причини подій, виявляти їхнє основи, встановлювати пріоритети (ієрархії) неявних суперечностей стосовно суспільних й особистісних цінностей; сприяє більш глибокому розумінню зовнішніх проявів подій за допомогою пізнання їхніх внутрішніх джерел, зв'язків, механізмів розвитку, суті і значення;

- **мотивування** є найскладнішою структурою особистості, що забезпечує їй здатність додавати особистісне значення подіям і власній діяльності, відносинам з людьми, прийняттю рішень щодо обґрунтування своєї діяльності за допомогою таких процесів, як емоційно-ціннісне й змістовно-сміслове переживання соціального й пізнавального досвіду; сприяє виробленню особистісних життєвих цілей і ціннісних орієнтацій як систем устремлінь, спрямованих на прийняття існуючих і породження нових способів діяльності; мотивування розширює суб'єктну базу особистості, включаючи такі структури її свідомості, як опосередковування, орієнтування, автономність, смислотворчість, самоактуалізація, самореалізація, забезпечення рівня духовності життєдіяльності;

- **опосередковування** виводить синергетичне мислення на рівень переводу зовнішніх дій у внутрішні імпульси поведінки, опосередковуючи необхідність діяльності особистим розумінням моральності або аморальності майбутньої дії в контексті чи поза контекстом загальнолюдських цінностей;

- **орієнтування** – уміння вибирати етичні орієнтири для побудови особистісної картини світу – індивідуального світогляду;

- **автономність** – здатність особистості до незалежності від зовнішніх впливів, можливість реагувати на них, виходячи з етичних законів;

- **смислотворчість** – визначення й породження систем особистісних значень, опосередкованих перетворенням

діяльностей відносин і спілкування в діяльність осмислення і творчості;

- **самоактуалізація** – вищий рівень прояву духовного й творчого потенціалу особистості, прагнення до повного виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей; перехід із стану можливостей в стан дійсності;

- **самореалізація** – прагнення до визнання свого „Я” оточуючими, самостійне створення умов для його повного прояву;

- **забезпечення рівня духовності життєдіяльності** – здатність самозабезпечувати своє життя високими етичними цінностями, встановлювати етичні обмежувачі та регулятори, що запобігають переходу особистості до утилітарно-технократичних цілей.

Планетарне виховання покликане сприяти становленню та прояву таких особистісних структур, які утілюють творчі якості людини. Ця мета буде досягнута, якщо будуть створені умови, середовище, в якому могла б розвиватися творча особистість.

Глобальне синергетичне мислення має глибокі філософські й соціокультурні корені. Серед різних філософських шкіл і течій, які можна віднести до його попередників, слід особливо відзначити:

- старокитайську холистичну школу даосизму з її уявленнями про циклічне чергування протилежних сторін розвитку й зачатками еволюційної логіки;

- герменевтику – науку про тлумачення текстів, висхідну до коментаторів старовіснійських релігійних книг (в ній значення розглядається як нова якість складної системи, що виникає в процесах взаємодії інтерпретатора та така, що інтерпретується);

- російський антропокосмізм з його основоположною ідеєю соборності – вільної єдності та спільної діяльності людей, що направляється загальними цінностями.

О. Князева, наприклад, відзначає чотири основоположні ідеї філософії Сходу, що отримують конкретні переінтерпретації в синергетиці:

1. *ідея єдності та узгодженості світу*, єдиного всепроникаючого зв'язку всього зі всім (в буддизмі – теорія дхарм);

2. *ідея циклічності, вічного повернення* (в індійських Ведах це – сансара, круговорот народжень і смертей, пов'язаний із зміною місцеперебування в універсумі, а також ритми зміни режимів існування інь-янь);

3. особливе, відмінне від західного *уявлення про випадковість*;

4. *можливість нетрадиційних шляхів еволюції*, а також способів пізнавального й практичного оволодіння світом (наприклад, переконаність в існуванні іншого – найкоротшого – шляху до ідеального, досконалії формі, зразку) [6, с. 78-90].

С. Курдюмов і Г. Малинецький вважають, що це обумовлено, по-перше, вивченням одних і тих самих систем складних, що самоорганізуються. Упор робиться на пізнанні їхніх внутрішніх властивостей. По-друге, сучасний й античний підходи оперують цілісним, системним аналізом об'єктів, що вивчаються. По-третє, ефективність в управлінні можлива лише в тому випадку, якщо ми досягаємо джерело саморозвитку та внутрішні властивості системи. Тому важливо не тільки враховувати постійно змінні внутрішні й зовнішні умови, але й діяти згідно із законам еволюції об'єкта [7, с. 6-7].

Синергетичне виховання, на наш погляд, дозволяє сформуванню у студентів цілісного погляду на світ, в якому об'єднуються два невід'ємні компоненти людської культури, – природничо-науковий та гуманітарний.

Синтез і синергетика – це засіб боротьби проти технократизму. Необхідний процес подолання панування технократичного мислення й формування нової синергетичної парадигми мислення. Має сформуватися антитехнократичний тип мислення, не орієнтований на машиноподібність, догматизм, однобічність, жорстокість, якому відповідатиме й нова система загальних уявлень про природу, або нова картина світу, складніша й багатовимірніша, що уточнює місце й роль людини у Всесвіті, можливо, незвична з погляду повсякденного „здорового глузду”. Ця нова картина світу стане великим завоюванням людини і, можливо, якісно змінить її саму, повертаючи науку в лоно культури. Якщо ми хочемо повернутися до гуманізму, необхідно створити нову ціннісну науку про людину, яка передбачає її

цілісність.

Всебічність людини техногенної цивілізації має замінитися органічною цілісністю, а в соціальних системах – інтегральністю, яка неможлива без пізнання законів Всесвіту і засобах досягнення її мудрості без трансценденції. Синергетичний підхід поєднує теорію виховання з цими знаннями як „комунікативний міст”, будівництво якого скероване на створення діалогового простору. Таке розуміння виховної діяльності дає можливість підняти її евристичний потенціал.

Синергетичний підхід до вирішення педагогічних проблем є одним з перспективних нових напрямків розвитку педагогіки в сучасних умовах. Методологія синергетики може бути використана в освіті, якщо освіту представити як відкриту еволюціонуючу систему, вільну від жорстких форм приписуючого характеру. Крім того, людина як об'єкт освіти повинна мислитися як складноорганізована відкрита система, що обмінюється речовиною та інформацією з таким же відкритим природним і соціальним світом. При такому підході кардинально міняється розуміння змісту освіти. У синергетичному значенні освіта є безоб'єктним процесом, тут суб'єкт і об'єкт тотожні. Це будівництво особистості самої себе зсередини на основі переробки всієї доступної інформації.

Синергетика як методологія освіти розкриває нове розуміння єдності людини та природи, природи та суспільства. Людина як частина системи, що саморозвивається, не може насильно її переробляти, не викликаючи катастрофічних наслідків. Тому освіта ХХІ століття мусить подолати відчуження людини від світу, повернути особистості цілісність. Освіта, орієнтована на ці принципи, має врятувати людину від технократичної педагогіки й сциєнтистських уявлень про прогрес. По суті це революція в засадах освіти, що вимагає переосмислення багатьох ціннісних орієнтацій, способу життя, мислення, без чого неможливе просування людства до цивілізації нового типу.

На думку С. Шевельової [8, с.47], „відкрита модель” освіти передбачає:

- відкритість майбутньому;
- інтеграцію всіх способів освоєння людиною світу;

- розвиток і включення в процеси освіти синергетичних уявлень про відкритість світу, цілісності й взаємопов'язаності людини, природи і суспільства;
- звернення до світоглядних і смислових моделей (а не їх догматизація чи повна відсутність);
- вільне користування різними інформаційними системами, які сьогодні відіграють не меншу роль в освіті, ніж безпосередній навчальний процес;
- особистісну спрямованість процесу навчання;
- розвиток культури комунікації;
- психологічну установку учнів на надзавдання, у зв'язку з чим освіта мусить перебувати в процесі постійного пошуку і зміни, формуючи нові орієнтири і цілі;
- зміна ролі викладача: перехід до спільних дій в нових ситуаціях відкритого, мінливого, необоротного світу.

Існує думка [9, с.112], що відкритість системи – це необхідна, але ще недостатня умова для її самоорганізації. Інакше кажучи, не всяка відкрита система самоорганізовується, тобто будує свої структури. Для цього потрібні певні умови. Серед останніх можна виділити:

- локальну неоднорідність середовища в межах одного загального значення, що протистоїть дисипативним процесам, які у свою чергу є умовою для самоорганізації;
- здатність до взаємодії великого числа підсистем у вигляді їхнього спільного ефекту.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Підбиваючи підсумки нашого аналізу можливостей синергетичного підходу до планетарного виховання нової генерації інтелектуальної еліти, потрібно відзначити, що завдяки його застосуванню висвітлюються нові сторони процесу виховання взагалі й планетарного виховання зокрема. Як з'ясовано у численних наукових розвідках останніх років, синергетичне розуміння виховання дозволяє висунути одним з головних завдань – формування нелінійного синергетичного мислення і світобачення. Крім того, синергетичний підхід дозволяє глибше зрозуміти механізм розвитку системи освіти (зокрема – вищої) в

масштабах всієї планети та передбачати наслідки головних процесів, що відбуваються у цій складно організованій системі.

Планетарне виховання призначене підготувати майбутню інтелектуальну еліту до вирішення глобальних планетарних завдань з урахуванням екологічних, соціальних, демографічних, духовно-моральних наслідків прийнятих рішень. Адекватним глобальним викликом людству ми вважаємо саме гнучке синергетичне нелінійне мислення, синергетичне світобачення, світосприйняття.

Особливо сприяє, на нашу думку, використанню синергетичного підходу до планетарного виховання та обставина, що в ньому синтезовані ідеї філософської думки Заходу та Сходу. Це робить процес виховання, побудований на ідеях синергетики, відповідним дійсно загальнопланетарним потребам.

Література

1. Добронравова І.С. Синергетика: становление нелинейного мышления. – К.: Либідь, 1990. – 147 с.
2. Суркова Л.В. Технократизм: социокультурный феномен. – М., 1992. – 159 с
3. Бочкарев А.И. Проектирование синергетической среды в образовании: Автореф. ... д-ра пед. наук. – М., 2000. – 52 с.
4. Назарова Т.С., Шаповаленко В.С. Парадигма нелинейности как основа синергетического подхода в обучении // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2003. – №1. – С.3-10
5. Каган М.С. Синергетика и культурология // Синергетика и методы науки. - СПб., 1998. – С.201-219.
6. Князева Е.Н. Одиссея научного разума. Синергетическое видение научного прогресса. – М., 1995. – 228 с.
7. Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. Синергетика — теория самоорганизации. Идеи, методы, перспективы. – М.: Знание, 1983. – № 2. – 64 с.
8. Шевелева С.С. Открытая модель образования (синергетический подход). – М.: ИЧП «Изд-во Магистр», 1997. – 48 с.

9. Кривых С.В. Развивающее и развивающееся образование: Синергет. аспекты образования. – Новокузнецк: Изд-во ИПК, 2000. – 193 с.

В статье анализируются возможности синергетического подхода к планетарному воспитанию студенческой молодежи. Отмечается необходимость формирования нелинейного мышления как альтернативы технократическому мировоззрению.

In the article possibilities of synergetic approach to global education of student youth are analysed. The necessity of forming of nonlinear thinking as an alternative to technocratic world outlook is emphasized.

Зеленов Є.А. – доктор пед. наук, доцент Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ)

СТАН СФОРМОВАНOSTI СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Л.В. Канішевська

В статті розглядається стан сформованості соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Соціально-економічні процеси, які відбуваються в сучасній Україні, призводять до радикальних змін пріоритетів, до кризових явищ у всіх галузях людського життя, у тому числі й в освіті. Усе це особливо позначається на молодому поколінні, у свідомості й поведінці якого не сформувалися й міцно не закріпилися позитивні установки й мотиви, значущі ціннісні орієнтації, самоорганізації.